

הגבהה וגלילה. אשרי, ובא לציון גואל. יהללו. חצי קדיש. תפילת מוסף.

טוב לעשות בסעודה איזה דבר (דהיינו הוספה: באכילה, בניגון, ב'לחיים' או בכולם) זכר לסעודת אסתר שהייתה ביום זה, שבו נתלה המן.

יום שלישי

י"ז בניסן – ב' דחול-המועד

בספר-התורה הראשון קוראים לשלושה עולים בפרשת בא (שמות יג, א-טז): "קדש לי..." ובספר-התורה השני עולה הרביעי כדאמול.

יום רביעי

י"ח בניסן – ג' דחול-המועד

בספר-התורה הראשון קוראים לשלושה עולים בפרשת משפטים (שמות כב, כד – כג, ט): "אם כסף..." ובספר-התורה השני עולה הרביעי כדאמול.

יום חמישי

י"ט בניסן – ד' דחול-המועד

בספר-התורה הראשון קוראים לשלושה עולים בפרשת תשא (שמות לד, א-כו): "פסל לך..." בספר-התורה השני עולה הרביעי כדאמול.

יום שישי

כ' בניסן – ה' דחול-המועד

בספר-התורה הראשון קוראים לשלושה עולים בפרשת בהעלותך (במדבר ט, א-יד): "וידבר... במדבר סיני", ובספר-התורה השני עולה הרביעי כדאמול.

היום זמן 'ביעור מעשרות' (ראה בשו"ע אדה"ז סו"ס תל):

מי שיש ברשותו גידולי קרקע של ארץ-ישראל או מוצריהם החייבים (אפילו מספק) בהפרשת תרומות ומעשרות (הפעם ייתכנו פירות טריים, שאין בהם קדושת שביעית, או שימורי ירקות מהשנים שעברו) חייב להפרישם. בספק-טבל כשהגיע זמן הביעור ויש חשש הפסד לפתוח את כל הקופסאות, מותר להפריש גם על קופסאות סגורות (על כל מפעל בנפרד), אף שאין זה 'מן המוקף'.

* כמו-כן חייבים לתת את המעשרות (הוודאיים בלבד) "מעשר ראשון" ללוי, ו"מעשר עני" לעני (או לגבאי צדקה).

* מי שיש ברשותו מטבע של נטע-רבעי או מעשר-שני, יהללנו על מטבע קטן (5 אג' ומעלה) ויקלקל את המטבע. [ככלל, רצוי שלא להחזיק מטבע, אלא להיות מנוי באחת מ'קרנות המעשרות'].

* באין-ברירה, יפקיד את הטבל בפני שלושה מאוהביו, וכשיזכה בו יקיים מייד דיני ביעור מעשרות.

לזכות

האחים התמימים הדגולים לבית

דייטש

הרה"ח ר' זלמן, ר' יוסף, ר' אברהם-משה

וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תקסא

ערב שבת-קודש
אחרי / שבת הגדול
י"ג בניסן ה'תשס"ה

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

י"ג בניסן ה'תשס"ה – כ' בניסן ה'תשס"ה

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	י"ג בניסן	ה'ל פרה אדומה. פרק יא-יג.	ה'ל קרבן פסח. פרק י.	מ"ע קח.
ש"ק	י"ד בניסן	פרק יד-טו. ה'ל טומאת צרעת.. בפרקים אלו. פרק א.	ה'ל חגיגה.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע קח. קא.
א'	ט"ו בניסן	פרק ב-ד.	פרק ב.	מל"ת שח. שז.
ב'	ט"ז בניסן	פרק ה-ז.	פרק ג.	מ"ע קיב.
ג'	י"ז בניסן	פרק ח-י.	ה'ל בכורות.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע קי.
ד'	י"ח בניסן	פרק יא-יג.	פרק ב.	מ"ע קיא.
ה'	י"ט בניסן	פרק יד-טו.	פרק ג.	מ"ע קב. קג.
ו'	כ' בניסן	ה'ל מטמאי משכב ומושב.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ד.	מ"ע צט.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן זריחת החמה	זמן ק"ש	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	72 ד'	120 ד'						
ו', י"ג בניסן	4.47	3.53	6.09	9.20	12.39	1.12	7.14.7	7.40
ש"ק, י"ד בניסן	4.46	3.52	6.08	9.19	12.39	1.12	7.15.4	7.40
א', ט"ו בניסן	4.45	3.50	6.07	9.19	12.39	1.12	7.16.1	7.41
ב', ט"ז בניסן	4.44	3.48	6.06	9.18	12.39	1.12	7.16.8	7.42
ג', י"ז בניסן	4.42	3.47	6.05	9.17	12.39	1.12	7.17.5	7.43
ד', י"ח בניסן	4.41	3.45	6.04	9.17	12.39	1.12	7.18.2	7.43
ה', י"ט בניסן	4.40	3.44	6.03	9.16	12.38	1.12	7.19.0	7.44
ו', כ' בניסן	4.39	3.42	6.02	9.16	12.38	1.12	7.19.7	7.45

* הזמנים מתייחסים לאזור השפלה. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
*** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת וחג

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש
אחרי	6.37		5.53		6.45		6.54	
חג-הפסח	7.52	7.53	7.54	7.55	7.55	7.56	7.53	7.54
שביעי-של-פסח*	6.42	7.58	6.58	8.00	6.50	8.01	6.59	7.59

* שביעי של פסח חל בשבת, ולכן לא להדליק לאחר הזמן.

לוח השבוע

חול-המועד

בעניין שמחה בין – ראה לעיל יום א' דחג-הפסח.

לימוד תורה

"...מכיוון שהקביעות רשנה זו היא שכל ימי חול-המועד רצופים הם... הרי זו הוראה על תוקף החיוב של לימוד התורה, ביתרון מיוחד, בימים אלה... ובהמשך למדובר על דבר "כיבוש" כל העולם כולו על-ידי הוספה ויגיעה בלימוד התורה וביתר שאת וביתר עוז – מהראוי ונכון וטוב אשר בימי חול-המועד פסח יוסיף כל אחד ואחד בעסק התורה, הן בלימודו הוא והן בנוגע לזולת: להשתדל עם כל מי שיכול לפעול עליו, שגם הוא יוסיף אומץ בלימודו בימים אלו ובהתאם להנ"ל. ופשיטא שעניין הנ"ל שייך במיוחד לתלמידי הישיבות, דגם בשאר הימים הרי "תורתם קבע" היא גם במוכן כמות הזמן – עליהם מוטל חיוב מיוחד לנצל את כל ימי חול-המועד פסח הבא עלינו לטובה להוסיף בלימוד התורה ביתר שאת וביתר עוז".

חינוך: כ"ק רבתינו, אדמו"ר מוהרי"צ והרבי נשיא דורנו, הורו שעל המורים/ות לשמור קשר עם התלמידים/ות בימי חול-המועד.

מותר (ומצווה) לפתוח בית-ספר, ואם יש צורך – גם לכתוב, כדי להעסיק את התלמידים שלא יתובכו ויבלו את זמנם בחוצות בימי חול-המועד.

שחרית: אין מניחים תפילין. אין אומרים 'מומור לתורה' (בכל ימי הפסח). יעלה ויבוא. חצי הלל, קדיש תתקבל. שיר של יום, קדיש יתום. מוציאיים שני ספרי תורה, בראשון קוראים לשלושה עולים בפרשת אמור 'שור או כשב' (ויקרא כב, כו – כג, מד. מיקום ההפסקות – כפי קריאת כהן, לוי, ישראל שבסידורנו ליום-טוב, והישראל קורא עד גמירא), הגבהה וגלילה, ובשני יעלה הרביעי בפי פינחס (מן המפטיר דאתמול) 'והקרבתי', חצי קדיש.

אחת שלא ספר גם ביום – יספור בשאר הלילות בלא ברכה, ויכול לצאת ידי חובתו בשמיעה מאחרים. ובספק אם דילג יום – סופר בברכה.

* המתפללים ערבית בעוד היום גדול וקוראים אחר-כך קריאת-שמע בזמנה, יספרו גם את ספירת-העומר בזמנה. המתפללים ערבית וספירה בעוד היום גדול, יש לסדר שיספרו עוד פעם למחרת בעת תפילת שחרית, כמוכן בלא ברכה. רצוי להכריז את הספירה ככל בוקר מימי ספירת-העומר אחרי סיום תפילת שחרית בבית-הכנסת, כדי להזכיר ולהוציא ידי-חובתו את מי ששכח לספור.

* כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ היה נוהג לציין ולשרטט סימן בסידורו לאחרי הספירה של כל לילה.

* המסופק באיזה יום לספירה עומד, וסופר מספק שתי ספירות, יכול לברך על ספירתו.

* קטן שהגיע למצוות באמצע ימי הספירה, ממשך ספירתו בברכה. ואף גדולים, כשיבוא משיח צדקנו באמצע ימי הספירה, ימשיכו ויספרו מן התורה, כיוון שהספירה הקודמת גם היא מציאות של תורה ו'מצוותיה – אחשביה'.

* נוהגים ללמוד בימי הספירה מסכת סוטה – נוסף על השיעורים הקבועים – דף ליום.

בדבר חלוקת מ"ח דפי מסכת סוטה למ"ט ימי הספירה, הורה הרבי: "התחלת המסכת, דף ב', לומדים ביום ראשון של חול-המועד [בחול], יום ב' דספירת העומר (ולא ביום שני של יום-טוב שהוא יום ראשון דספירת העומר), וביום שני של חול המועד לומדים דף ג', וכן הלאה, עד לערב שבועות שבו לומדים דף מ"ט, סיום המסכת". והסביר זאת, שביום הראשון לומדים את 'דף השער' שכולל את שם המסכת, ומחליטים ללמוד ממחר ואילך דף ליום.

הבדלה: גם במוצאי-יום-טוב מתחילים את ההבדלה מ"הנה א-ל ישועתי". אין מברכים על הנר ולא על הבשמים.

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוך • עורך: שניאור-זלמן רודמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן
מור"ל: מכון ליובאוויטש שע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז
יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב
כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169
ISSN 0793-7474 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

ויתחיל "אתה גיבור", נזכר אחר-כך (אף כשהגיע זמן מנחה קטנה) – חוזר לראש תפילת מוסף (שו"ע אדה"ז סו"ס רפו. כה"ח שם ס"ק לו). עבר היום – אין תשלומין לתפילת מוסף (שו"ע אדה"ז קה"י). שכח במנחה ועבר זמנה – משלים בערבית. אמר "משיב הרוח ומוריד הטל" אינו חוזר, והמסופק – עד שלושים יום, חוזר. שמע הכרות 'מוריד הטל' קודם שהתפלל שחרית – אם אינו מתפלל במניין אחר – יאמר גם בשחרית 'מוריד הטל'.

בחזרת הש"ץ – תפילת טל.

לאחר אמירת תהילים, אומרים שש זכירות. בקידוש: 'אתקינו', 'אלה מועדי', 'ר'בואא פרי הגפן'.

אכילת מצה: "צריכה להיות [על-פי חסידות] אכילת מצה גם בהשישה ימים, ויש בזה קצת מצווה".

שמחת יום-טוב: חייבים בה מדאורייתא, וחייבים לשתות רביעית יין בכל יום ביום-טוב וחול-המועד (אם כי יוצאים ידי-חובה זו גם ביין הקידוש); ועם-כל-זה, כדברי הרמב"ם, "לא יימשך ביין".

יום שני

ט"ז בניסן, א' דחול-המועד*

מוצאי יום-טוב:

ערבית: בתפילה הראשונה של חול-המועד יש לזכור לומר ארבעה דברים אלו: (א) מוריד הטל; (ב) אתה חוננתנו; (ג) ותן ברכה; (ד) יעלה ויבוא.

שכח אחד מהם, ונזכר אחר שסיים תפילתו: א. אמר "משיב הרוח ומוריד הגשם" – יחזור לראש התפילה.

ספירת העומר

* מברכים וסופרים בעמידה, אחר צאת הכוכבים. ולכתחילה צריך לדעת את הספירה של הלילה בשעת הברכה. אחרי הספירה (והנוסח שלאחריה): עלינו, קדיש יתום.

למנהגנו גם הנשים סופרות (למרות משמעות הזוהר ח"ג ברע"מ צו,א, ראה שו"ע הזוהר תפט ס"ק טז), ובברכה.

* בנוגע למנהגו של הרבי בכוונות ספירת העומר (ראה 'התקשרות' גיליון רמה עמ' 15) – "זה מה שראינו: לפני אמירת הברכה, היה מסתכל על הנדפס באותו יום. ונראה היה שהביט לא רק על היום, אלא גם על הכוונות של אותו יום. אחר-כך, בעת אמירת 'למנצח' ו'אנא בכוח', היה מדגיש הכוונה של אותו יום, ולפעמים היה שוב מביט – בעת אמירת הנ"ל – בהנדפס לאותו יום" (ממכתב הרה"ח רי"ל שי' גרונר).

* סדר הכוונות: הספירה, התיבה מ'אנא בכוח', התיבה מ'למנצח' והאות מ'שמחו'.

* השומע ספירת-העומר מאחרים קודם שספר בעצמו, טוב שיכוון במפורש שאינו רוצה לצאת עתה ידי-חובה כלל.

* מי שלא ספר בלילה, יספור ביום בלא ברכה, ובשאר הלילות יברך. ואם דילג פעם

התוכן הפנימי של המצה הוא הבסיס לעבודת ה' על-ידי האדם, כל השנה

– תרגום מאידיש –

ב"ה, יום השישי ערב שבת-קודש פרשת צו, שבת הגדול, י"א ניסן, ה'תשמ"ג, ברוקלין, נ"י.

אל בני ובנות ישראל בכל מקום שהם ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בהמשך למכתב מראש-חודש ניסן, שבו נידונו מספר נקודות-יסוד בקשר להוראות המיוחדות הנלמדות מחג המצות, זמן חרותנו, ובהתחשב בחשיבות העליונה של החג הזה, כראש וראשון לכל החגים, מן הרצוי להסביר נקודות מסוימות במעט הרחבת והעמקת יתר, – החל בעניין המשמעות הרוחנית של חמץ ומצה, אשר חמץ (בהתאם לטבע של בצק חמץ

יום השישי: בראשית א,לא. בו נברא אדם (הראשון) לשמש את קונו. – ולהעיר, אשר ביום זה נאמר ב' פעמים "טוב", ובפעם הב' – "טוב מאוד".

יום השישי... ניסן: להעיר מהמובא בספרים (חרא"ג מהרש"א ע"ז ג,א. שעה"כ עניין הקידוש (דליל שבת). ועוד) "יום השישי ויכולו השמים" ר"ת הוי' כסדרו – שבוה עילוי צירופו של חודש ניסן, דרך הוא כסדרו (משנת חסידים מס' חסידים בתחלתה. נת' בסה"מ תרכ"ו ר"ה החודש. ועוד).

יום השישי... התשמי': ראה רמב"ן עה"פ שם ב,ג: "ששת ימי בראשית הם כל ימות עולם", ויום השישי הוא רמז לאלף השישי.

פי צו: אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות (תו"כ ופרש"י ר"פ צו). וראה אוה"ח הקדוש (עה"פ צו ו,ב). ובדרך רמז תרמוז כל הפרשה על גלות האחרון כו' והודיע למשה לורז לישראל כו', עיי"ש.

שבת הגדול: טושר"ע (ואדה"ו) או"ח ר"ס תל. וש"נ.

שבת הגדול... ניסן: ראה לקו"א לה"מ (הוצאת קה"ת) סקכ"ד. או"ת עה"פ משכו וקחו (ל, סע"א ואילך).

י"א ניסן: נשיא לבני אשר, שהקריב קרבנו ע"ש הבחירה שבחר הקב"ה בישראל מכל האומות (במדב"ר פי"ד, יו"ד. וראה ד"ה ביום עשתי עשר יום דיי"א ניסן תשל"א ותשל"ב. וראה ליקוטי לוי"צ איגרות עמ' שכד. שם עמ' תיט). – לקח לו גוי מקרב גוי בעת יצי"מ (ואתחנן ד,לד).

וראשון א"כ"ה החגים: ר"ה ד,א. פיה"מ להרמב"ם ור"ח שם.

כראש: ראה לקו"ת תבוא מא,ג. נצבים מז,א. ר"ה נח,א. עט"ר בתחלתו, ובכ"מ.

המשמעות הרוחנית ש"ה חמץ: להעיר מוח"ב קפב,א: מאן דאכיל חמץ בפסח כמאן דפלח לכר"ם

(* לבני חו"ל: יום ב' דפסח. הדלקת נרות (בברכת "של יו"ט" ו"שהחיינו") אחרי זמן צאת יום א' דיו"ט. ערבית דיו"ט. הלל שלם. קדיש תתקבל. ספירת העומר. עלינו ק"י. הוגלד והנחלב ביום א' דיו"ט מותר ביום הב'. בקידוש. יין, קידוש. זמן. הגדה כדאמתמו, ואומרים כרגיל: מן הזבחים ומן הפסחים (בסדר השני אין מקפידים לאכול האפיקומן קודם חצות (אבל במדינות הצפוניות יש להיזהר שלא יאכלו אחר עלות השחר)). קריאת שמע שעל המיטה כמו בכל יו"ט. שחרית: כדאמתמו. בס"ת הראשון קוראים לחמישה עולים בני אמור "ישור או כשבי", ובשני מפטיר כדאמתמו. הפטרה: "וישלח המלך...".

— לתפוח ולהתרומם) מסמל גאווה וישות, ואילו המצה (היפוכו המוחלט של החמץ) — עניוות במלוא המידה, עד לביטול היש. בעניין זה מלמדת ההוראה כי איסור חמץ הוא אף ב"משהו", שגאוה וישות יש לשלול אצמרי וכך מגיעים לדרגת ביטול היש, שאז ניתן להשיג חירות רוחנית אמיתית, במלוא המשמעות של חג המצות וזמן חרותנו, ולבצע בפועל, במלוא המידה, את השליחות האלוקית שניתנה לכל יהודי, איש ואשה: "אני נבראתי לשמש את קוני", כפי שהעניין הוסבר בקווים כלליים במכתב הקודם.

מכך מובן שהארם נדרש להביא לידי ביטוי ולפתח שתי תכונות (ומידות רוחניות): מצד אחד דורשת ממנו התורה, שהיא תורת-חיים, המורה דרך בחיי יום-יום, ותורת-אמת, שיעמוד בשיא התוקף מול השפעות של חולין, המפריעות לבצע את מטרת בריאתו (לעבוד את ה' באמצעות התנהגות יום-יומית על-פי התורה והשולחן-ערוך), ועד כדי מסירות-נפש. מצד שני דורשת אותה תורת-חיים ותורת-אמת לשלול ולהרחיק כל תחושה של גאווה וישות, ואף את זאת עד כדי שלימות מוחלטת, כפי הביטוי "ונחנו מה".

נשאלת, איפוא, השאלה: כיצד יכולים שני דברים אלה — המנוגדים לכאורה — להיות באדם אחד, בו בזמן, ובעוצמה ואמיתיות מלאות (וזהות)? מיותר להדגיש כי התשובה לשאלה זו צריכה להיות מובנת ומשכנעת גם לאדם פשוט ביותר, שכן שתי התכונות נדרשות מפ"י יהודי, וגם הגדול שבגדולים נזקק להסבר בכך, ואדרבה: להסבר עמוק יותר, שכן השלימות הנדרשת ממנו היא באופן נעלה ביותר, לפי דרגתו.

* * *

התשובה לשאלה — היא: "היא הנותנת", כיוון שכל יום וכל רגע של מציאותו של היהודי קשור בעבודת הכורא, שהיא היסוד והתכלית של בריאת האדם, "אני נבראתי לשמש את קוני", להשכין אלוקות בעולם באופן גלוי, מובן שמעשי החולין שאינם תואמים את התכלית האמורה — אסור לו, ויתר על כן: כיוון שנברא לשימוש זה — אי-אפשר לו כלל, להתחשב עם העולם, ונותן לו התוקף הדרוש להיות כך כיוון שזו שליחותו של הקב"ה, שהוא בורא וארון העולם כולו. וכפי שמספרת התורה כי זו היתה הנהגתו של היהודי הראשון, "אחד היה אברהם", שנקרא "העברי" על שהיה בזמנו אחד ויחיד מן "עבר האחד" בעניין זה, וכל העולם כולו מן העבר השני, ובסופו של דבר ניצח וביצע את כל מה שהיה צריך. וכוח זה הנחיל בירושה לכל יהודי ולכל היהודים עד סוף כל הדורות.

איהו. ולהעיר, אשר גסות הרוח שקולה כע"ז ממש (תניא ספכ"ב. וראה סוטה ה,א). — ולהעיר מהצד השוה רחמין וע"ז, ושניהם מצווה לבערים, אטורים במשהו ועוד. במלוא המדה: ראה כתובות ס,רע"א. אני נבראתי לשמש את קוני: משנה וגמרא קידושין בסופה. תורה... המורה: ראה זח"ג נג,ב. שיעמוד בשיא התוקף: ראה אבות פ"ה מ"כ. טור או"ח בתחלתו. רמ"א או"ח בתחלתו. שו"ע אדה"ז מהדו"ת רס"א. וראה שם מהדו"ק ס"ג. מסירות-נפש: היינו שמנצל כל כוחות שלו למילוי שליחותו — בתוקפן, שלמעלה ממידה והגבלה — "מאורד" ותוקף של"ך. ונחנו מה: בבלח טז,דח. וראה תו"א נו,א. סה"מ תר"ל עמ' רכט ואילך. ובעמ' רל: דהנה משה ישנו ג"כ בכ"א מישראל שהם בבחי' ונחנו מה. ובכ"מ. וראה כש"ט (הוצאת קה"ת) סשצ"א. א"ת לה"מ ר"פ קרח (מו, סע"ב). נשאלת... השאלה: כהבא לקמן ראה — באופן אחר קצת — לקר"ש בהר"ב חוקותי תשמ"ב. אחד היה אברהם: יחזקאל לג,כד. "העברי": עבר האחד: לך"ל יד,יג. ב"ר פמ"ב,ח. בירושה כלל יהודי: ראה תניא פ"ח.

'הודו' כסדר הנהוג בבית-הכנסת בעת אמירת הלל.

ב'הלל הגדול' — "הודו... כי לעולם חסדו": מכוונים באותיות שם הוי"ה כנדפס בסידור.

לשנה הבאה: שלא כב'הא לחמא עניא' (ראה שם), כאן אין מדקדקים בהטעמה מלעיל-מלרע. כי העיקר שתבוא הגאולה השלמה מיד, וממילא יהיה 'לשנה הבאה בירושלים'.

* מנהג בית הרב: אחר אמירת "לשנה הבאה בירושלים", האדמו"ר [מוזג מעט יין מהבקבוק לכוס, לתקן 'פגימתו'] מחזיר ושופך היין מכוסו של אליהו לבקבוק, וכל המסובים מנגנים בשעה זו הניגון "א-לי אתה ואורך" — מעשרת הניגונים של רבנו הזקן.

* בבית הרב אין נוהגים לומר פזמונים (המובאים בשאר סידורים והגדרות-של-פסח). * אין אומרים "חסל סידור פסח". קריאת שמע שעל המיטה: נוהגים לקרות רק פרשת 'שמע' וברכת 'המפיל'.

* * *

תפילת שחרית: הלל שלם, קדיש תקבל. שיר של יום, קדיש יתום. הוצאת שני ספרי-תורה, שלוש-עשרה מידות (פעם אחת), ריבוננו-של-עולם, בריך שמיא וכו'.

בספר-התורה הראשון קוראים לחמישה עולים בפרשת בא (שמות יב,כא-נא): "משכו וקחו", מניחים את הספר השני על הבימה ואומרים חצי קדיש, הגבהה וגלילה. בספר-התורה השני קוראים למפסיד בפרשת פינחס (במדבר כח,טז-כה): "ובחודש הראשון". הגבהה וגלילה. הפטרה. אשרי. יהללו. חצי קדיש.

קודם מוסף מכריז השמש "מוריד הטל", ובתפילה זו מפסיקים לומר "משיב הרוח ומוריד הגשם". (אמר 'מוריד הגשם', אם נזכר טרם שסיים ברכת 'מחיה המתים' — חוזר ל"אתה גיבור" [ולא מהני לומר מיד 'מוריד הטל'. ובדיעבד שתיקן כך וכבר סיים הברכה, כ' המשנ"ב (קיד,יט) שאינו חוזר], נזכר אחר שאמר "ברוך אתה ה', יסיים 'למרני חוקיך'

הרבי לא בדק ולא פתח כלל את הביצה לפני אכילתה. טבל אותה תחילה ג' פעמים במי-מלח. במשך הסעודה טובל את המצה ג' פעמים במלח ואוכלה.

* למים אמצעיים ואחרונים אין להעביר האצבעות על השפתיים, בכל שבעת ימי הפסח. * ניתן לשתות יין בסעודה, אך אין נוהגים לומר 'לחיים', שלא ייראה כמוסיף על הכוסות.

* הרבי שתה מכוסו במשך הסעודה, ולפני מציגת כוס שלישי מסרה לשוטפה.

צפון:

לפני אכילת האפיקומן יש לשתות באופן שלא יבוא לידי צימאון אחר כך.

בסוף הסעודה מוציאים את האפיקומן, מחלקים לכל אחד ואחת כזית. טוב לאכול שני 'כזיתים', אחד זכר לפסח ואחד זכר למצה הנאכלת עמו. יש לאכול את כולו במקום אחד. אוכלים בהסיבה, ויש לסיימו קודם חצות (באזור המרכז: 12:37 שעות קיץ).

ברך:

* הרבי מזג כוס של אליהו תמיד קודם ברכת המזון, ואחריו מזג לו כוס שלישי. * הרבי השתמש בכוס זכוכית לכוסו של אליהו, ובדקה תחילה בשוליה אם היא חלקה בלא פגם.

* מקריא ההגדה הוא המזמן. * כל אחד מהמסובים אוזח בידו את הכוס עד אחרי 'בונה ירושלים'.

שפוך חמתך: אחר שתיית כוס שלישי מוזגים כוס רביעי, לוקחים מנורת נרות דולקים והולכים לפתוח את כל הדלתות שבין מקום עריכת הסדר לבין רשות הרבים (או החצר).

אומרים "שפוך חמתך" בישיבה ואין צריך לעמוד. כל המסובים אומרים זאת במקומם, ורק השלושים אומרים אותו אצל הדלת. שעת פתיחת הדלת היא עת רצון רבתי, ויש לבקש בה (במחשבה) על עניינים רוחניים.

הלל — נרצה:

כשהשלושים חוזרים, מתחילים "לא לנו". גם אורחים שאינם מסובים לסדר, עונים

וחוזרים ומגביהים אותה לברכת "אשר גאלנו".
 * אין מברכים על ה'הלל' שבסדר. וקוראים אותו מיושב, דרך חירות.
 * הפעם אומרים בברכת "אשר גאלנו": "מן הפסחים ומן הזבחים".
 * לפני 'דחצה' אמר הרבי בפיו בלחש את כל הדינים שבסידור, מ'דחצה' עד 'כורך'.
מוציא מצה:
 * כל בני הבית חייבים במצוות אלו. ידי חובת 'לחם משנה' יוצאים על-ידי ראש המשפחה, אך כל אחד ואחד מברך לעצמו.
 * "ויקח המצות כסדר שהניחם, הפרוסה בין שתי השלימות, ויאחזם בידו ויברך 'המוציא'".
 "ולא יבצע מהן, אלא יניח המצה השלישית להישמט מידו. ויברך על הפרוסה עם העליונה טרם ישברם, ברכה זו. ויכוון לפטור גם-כן אכילת הכריכה שממצה השלישית, וגם אכילת האפיקומן יפטור בברכה זו – 'על אכילת מצה'".
 * הרבי בירך את כל הברכות הללו מיושב. נוטל בשתי ידיו את שלוש המצות, כשאצבעותיו מפרידות בין מצה למצה, ומברך המוציא. אחר-כך הניח המצה התחתונה להישמט מידו, ויברך על אכילת מצה ושבר מהן – בהיותן מכוסות – לפרוסות קטנות כדי צורכו. סדרן זו על גבי זו ואכלן יחד בשתי ידיו. לא הכניסן לפיו בבת-אחת. ניכר היה שלא בלע ה'זיתים' בשלמותם.
 * שיעור כזית: המקובל הוא, ששיעור 'כזית' במצה הוא 27 גרם, כשליש מצת-יד. יש מקום לומר, שהואיל ושיעור ה'כזית' הוא מידת נפת, הרי 27 סמ"ק במצת-יד (בלי דחיסה) אינם יותר מ-11 גרם (כשביעית מצת יד קטנה). במקום הצורך יש לסמוך על זה, ובוודאי ב'זיתים' שמדרבנן שאחרי הכזית הראשון.
 * חלוקת המצה לבני הבית מיד אחר הברכה אינה בכחינת הפסק. והמחמירים בזה, הנה לאחר ברכת המוציא ומצה, לוקח בעל הבית את ה'כזיתים' לעצמו, ומסר לזוגתו או לאחד המבוגרים להכין ולחלק לכל השאר כדי שלא

לפיכך, כשיהודי מתבונן שכל מציאותו היא שמוטלת עליו שליחותו של הקב"ה, יחד עם הכוחות שהקב"ה מעניק לו לשם ביצוע שליחות זו, צריך הדבר להיות בד בבד עם המחשבה – "כשאני לעצמי מה אני": לכשעצמו בדרכו של – אפילו בנטיה הקלה ביותר מן השליחות האלוהית הרי הוא "אין ואפס". ומשום כך, ככל שהוא עומד איתן יותר לבצע את השליחות האלוהית, באמצעות תורה ומצוות בכל תחומי החיים היום-יומיים, הרי יותר נשללת בעיניו כל

**זמן חרותנו קשור עם חודש ניסן, חודש הגאולה –
 שחרור לא רק מ"מצרים" של העבר, כי אם גם מכל
 המיצרים וההגבלות, הן בחיצוניות והן בפנימיות**

מחשבה של "אני ולי", של גאווה וישות. כמילים אחרות: כאשר שתי התכונות האמורות מבוססות על יסוד אחד ויחיד של "אני נבראתי לשמש את קוני", הרי הן לא רק מנוגדות זו לזו, כי אם, אדרבה, מחזקות זו את זו.

* * *

כל זה אמור כפי שהדבר מובן בשכל ובמחשבה. ברם, כשהדברים מגיעים לידי מעשה בפועל – "מתעבר" בזה הטבע של האדם, שבו ברא אותו הקב"ה, אשר "הרגל נעשה טבע שני" (או, כביטוי המובא לפעמים, "הרגל נעשה טבע" – סתם), כמוזכר גם במכתב הקודם. חיי האדם, כולל גם חיי היהודי, קבועים כך שבכמות מקדיש האדם יותר זמן וכוח לפעילויות כגון אכילה, שתייה, פרנסה, שמירת הבריאות, מנוחה וכיוצא באלה, שבהן עומדת מציאותו הנוצמית בהדגשה, ובשעה שהוא עוסק בהם, במעשה, בדבור, ואפילו במחשבה, הוא עושה זאת תוך כדי שימוש בידיו, רגליו, ראשו וכו', בכוחותיו העצמיים של. יתר על כן: אפילו בענייני תורה ומצוות יש חלק נכבד הקשור בדרישות התורה שהאדם ינצל כוחותיו ואפשרויותיו של במלוא המידה: "כל עצמותי תאמרנה". עליו ללמוד תורה ביקוד אש, לעמול ולהבין בשכלו, ולמצוא בה סיפוק (רוחני) ועונג. כך גם בעשיית המצוות, כולל צדקה וגמילות-חסדים שהם שקולים כנגד כל המצוות. למרות שהדרגה הנעלית ביותר היא "מתן בסתר", צריך הדבר להיות "בכל לבבך ובכל נפשך", ובהזדמנויות מסוימות אף, יתר על כן, יש להודק להלכה של "מצווה לפרסם עושי מצווה",

כשאני לעצמי מה אני: אבות פ"א מי"ד.
 הרגל נעשה טבע שני: שבילי אמונה נ"ד ש"ב. פחד יצחק בערכו. וראה תניא ספ"ד. פט"ו (כא,א).
 הרגל נעשה טבע: תניא פמ"ד (סג,ב).
 יותר זמן כזית: ראה הקדמת הרמב"ם לפיהמ"ש ד"ה דע כי הקדמונים חקרו.
 כל עצמותי תאמרנה: תהילים לה. עירובין נד, רע"א. תניא פל"ז (מז,א).
 צדקה וגמילות-חסדים... שקולים כנגד כל המצוות: ירושלמי פאה פ"א ה"א. תניא פל"ז (מח,א). וראה גם אגה"ק סל"ב.
 שהדרגה הנעלית ביותר היא "מתן בסתר": ב"ב טב.
 מצווה לפרסם עושי מצווה: רמ"א יו"ד סרמ"ט סי"ג משו"ת הרשב"א ח"א סתקפ"א. מג"א בשו"ע א"ח סק"ד סק"ג. שק"ט בזה בהעמק שאלה בראשית שאילתא ג, סק"ג. פתח-העמק ס"א סק"ב.

ובמיוחד כאשר על-ידי כך הוא משיג את המעלה של "יתן ויתנו אחרים", כשגם אחרים נוהגים כמוהו.

אמנם יחד עם זאת הוא פותח את כל יום ויום באמירת "מודה אני לפניך מלך", שהוא מודה ומכיר כי הקב"ה הוא "לפניך מלך", לא רק מלך העולם, כי אם גם מלכו ש"לפניו הוא עומד, ובמשך היום יש לו קביעות עתים לתורה, תורת השם, ולתפילה, שאז הוא יודע "לפני מי אתה עומד" וכו', אבל מאחר שכל הדברים האלה הם, בכמות, פחות מענייני רשות וענייני חול, הקשורים ב"חמציות", כאמור לעיל, מביא הדבר לידי "טבע שני" חמוץ.

לכן, כדי להבטיח את הדבר, ויתירה מזה – כדי לנצל עניין זה עצמו בכיוון הטוב, קבעה תורת החיים (כאחד מן הטעמים) זמן מסויים בשנה שבו החמץ אסור באופן מוחלט במובן הפשוט, אסור במשך, אסור במשך שבועה-שמונה ימים רצופים המייצגים את כל ימי הראשון בשבוע, השני בשבוע וכל שאר ימי השבוע של כל השנה, עד לאופן של "בל ייראה ובל ימצא". דבר זה מדגיש ומשפיע על האדם להישמר מ"חמץ" במובן הרוחני, ולרוות את נפשו ב"מצה" במובן הרוחני, עד שהתוכן העמוק יותר של המצה, שהוא עניין ההתבטלות לקונו, נעשה בפיס בלעדי ויחיד לכל פעילויותיו בכל הימים והשבועות של השנה כולה. יחד עם זה הוא מנצל את כשרונותיו וידיעותיו במלוא המידה ומלוא העוצמה, לפי ההוראה המוזכרת לעיל של "כל עצמותי תאמרנה", כשכל רמ"ח האברים נוטלים חלק בשימוש לקונו: לימוד התורה, עבודת התפילה וקיום המצוות בהידור.

* * *

לאמור, מתוספת עוד הוראה ולקח מן העובדה שחג המצות, זמן חרותנו, קשור עם חודש ניסן, חודש הגאולה: השחרור, לא רק מ"מצרים" של העבר, כי אם גם מכל המיצרים וההגבלות, הן חיצוניות והן פנימיות, עד לאופן על-טבעי (נס), כפי שהדבר רמוז בשמו של החודש "ניסן", מלשון "נס", למעלה מן הטבע.

ההוראה המיוחדת הנלמדת מכך היא, כי כאשר יהודי מתנהג, בתוקף המלא של "כל עצמותי תאמרנה" יחד עם ההתבטלות המלאה והביצוע המלא של שליחותו האלוקית בחיי יום-יום שלו, יש לו הצלחה בלתי רגילה, יתירה לאין-ערוך ממידת העמל והיגיעה שהשקיע בדבר, כפי שחכמינו ז"ל מבטאים זאת במאמר הקצר "יגעת – ומצאת", ההצלחה מן היגיעה היא באופן של "מצאיה", דבר יקר שנמצא, למשל, ברחוב, שערך הדבר גדול לאין-ערוך וללא יחס לגבי העמל

יתן ויתנו אחרים: אבות פ"ה מ"ג.

לפי מי אתה עומד: ראה ברכות כה"ב.

שבועה-שמונה ימים רצופים... בימצה: ראה ב"מ"ג להצ"צ עמ' צו. ובס"מ תרס"ח עמ' קעא: צ"ל אכילת מצה גם בהשישה ימים ויש בזה קצת מצווה.

המייצגים את כל ימי הראשון בשבוע, השני וכו': להעיר מהמבואר בכתבי הארז"ל (שעה"כ דרושי ר"ה לפני דרוש הא). סידור הארז"ל במקומו. מ"ח מס' ימי תשובה פ"א מ"ג) בעניין ז' הימים שבין ר"ה ליהו"כ שיש בהם כל ז' ימי השבוע, שכיום הראשון בשבוע שכימים אלו מתקנים ומעלים את ימי הראשון דכל השנה, ועד"ז ביום ב' וכו'.

לימוד התורה, עבודת התפילה וקיום המצוות: שהם ג' הקווים שעליהם העולם עומד (אבות פ"א מ"ב).

חודש הגאולה: שמו"ר פט"ו יא. וראה אוה"ת בא עמ' רסד ואילך. ד"ה החודש תרכ"ו. הש"ת. ועוד. "ניסן", מלשון "נס": ראה ברכות נז, רע"א ובפרש"י שם ד"ה חנינא: נז"ן הרבה נסים הרבה. – ואף ששמות החודשים עלו בידם מכלל (רוש"ר פ"א ה"ב. ב"ר פמ"ח,ט) הרי נזכרו ניסן וכו' במג"א. ויתרה מזו הרי דרו"ל טט בכתפת פת באפיקי (טנה' ד, ב. הובא בפרש"י עה"ת ס"פ בא). וראה כתובות (י, סע"ב).

יגעת – ומצאת: מגילה ו, ב.

באופן ש' "מצאיה": ראה גם לקו"ש ח"ד עמ' 1165.

יחין:

פורסים את המצה כשהיא בתוך המפה, מכוסה. פורסים את המצה לשני חלקים: האחד גדול והשני קטן ממנו. את החלק הגדול מניחים לאפיקומן, והקטן מניחים במקומו, בין שתי המצות.

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב ומהוריי"צ נ"ע היו שוברים את האפיקומן לחמש חתיכות. פעם נודמן שנשבר לשש חתיכות, והניח אחת הצידה.

מצפינים את האפיקומן בין שני כרים, ולא תחתיהם. "אין נוהגים בחטיפת [גניבת] האפיקומן בבית הרב".

מגיד:

"בבית הרב אין מגביהים הקערה, ורק מגלים מקצת המצות".

הרבני היה נוהג לגלות מקצתן של כל ג' המצות, גם הפרוסה, ויש אומרים שהיה מסבבה, שיהיה הצד השלם מגולה כלפי חוץ.

"איתא בכתבי הארז"ל שצריך לומר את ההגדה בקול רינה ובשמחה".

הניקוד: "הא (ה' בצירי) לחמא עניא" (אף-על-פי שהכוונה היא כאילו אומרים בקמץ, היינו ז'ה, ולא 'הנה'). אומרים זאת פעם אחת, ובישיבה.

"לשנה הבאה בארעא דישראל" – מטעמים ב'מלעיל' (לשון עבר), ואילו "לשנה הבאה בני חורין" – מטעמים ב'מלרע' (לשון עתיד).

* אחרי 'הא לחמא' מסלקים הקערה עם המצות לצד אחר (הרבי רק הסיטה קמעה), אך המצות נשארות מגולות.

* אין צורך לשטוף ולהדיח את הכוס לפני המזיגה, שהרי שטפה והדיחה קודם הקידוש. מה נשתנה

שואלים בשפה המדוברת (בבית רבינו – אידיש [התרגום המלא לאידיש – בהגדת הרבי הוצאת 'היכל מנחם', וב'שבח המועדים', מהדורת תשנ"ג עמ' 207]), וגם המדברים בלשון-הקודש מפרטים ומפרשים את השאלות על-פי המפורט בביאורי הרבי להגדה.

לפני "והיא שעמדה" מכסים את המצות ורק אחר-כך מגביהים את הכוס. והיא שעמדה – בישיבה.

הרבי לא היה מניח את הכוס מידיו, עד שמקריא ההגדה סיים את הפסקה בקול רם. שפיכת יין מהכוס:

נוהגים לשפוך יין מהכוס: שלוש פעמים באמירת "דם, ואש, ותימרות-עשן"; עשר פעמים בכל אחת מן המכות; ושלוש פעמים נוספות באמירת הסימנים "דצ"ך, עד"ש, באח"ב".

אין מטפנים יין על-ידי אצבע, אלא שופכים על-ידי הכוס עצמו.

בבית הרב נוהגים שלא לשפוך את היין לכלי כשהוא על השולחן אלא כשהכלי התחתון על הארץ. וכן אין מעבירים על גבי השלחן את הכלי עם היין השפוך.

מילוי הכוס מחדש:

הרבי ממלאה עד שנשפכת על גדותיה (כמו לקידוש), וממלאה שוב ושוב – ג' פעמים.

דיינו:

אין מפסיקים בתוך אמירת הארבעה עשר 'דיינו'. כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ לא היה אומר ביאורים באמצע ה'דיינו', אלא לפני תחילתם או לאחריו סיומם.

"רבן גמליאל..."

* באמירת 'פסח שהיו...' לא הביט אדמו"ר מהוריי"צ על הזרוע.

* במילים "מצה ומרור" הביט הרבי במינים שבקערה.

* 'מצה זו' – מנהג בית הרב לאחוז את המצה השנייה והמצה השלישית יחד על-ידי המפה שעליהן, עד "על שום" השני.

* 'מרור זה' – מנהג בית הרב להניח (שתי) הידיים על המרור והכווץ – עד "על שום" השני.

* לפני 'לפיכך' מכסים את המצות ואחר-כך מגביהים את הכוס. ואחזים את הכוס עד "ונאמר לפניו הללויה", ומעמידים אותה על השולחן, לאמירת שני פרקי ההלל הראשונים,

הישראל, ועליו הלוי, ועליו הכהן.
 * המינים מונחים על המצות המכוסות, ולא בתוך קעריות נפרדות. מייבשים את המרור במפיות, למניעת חשש 'שרויה'. אם חוששים שאחד המינים אינו יבש דיו, ניתן להניח תחתיו כמה מפיות.
 * כל המינים הנאכלים בליל-הסדר נלקחים מעל הקערה עצמה, ולא כהנהוגים להשאירם על הקערה ולאכול מהמונח על השולחן.
 * הרבי דקדק שלא לשבור את קליפת הביצה, אף שקשה להעמידה על מקומה כמות שהיא.
 * הרבי מרד ארבע כפות גדולות מלאות 'חריין' טחון, שחט אותן היטב בידו, והכין ממנו עיגול קרוב לגודל ביצה. אחר-כך עטף זאת מכל צד בעלי חסה (שניים גדולים או שלושה קטנים), ובנוסף לכך הניח בפנים חתיכת 'חריין' שאינה מפוררת.
 * ל'כרפס' שעל הקערה נוטלים חתיכה גדולה של בצל (ופעם אחת לקח הרבי בצל שלם) עם קליפתו, ואוכלים רק מקצתו (הרבי נטל בסכין מחלקו הפנימי).
 * מקפידים שתהא 'קערה' לכל בן-מצוות.
 * אדמו"ר מהר"ש היה מחלק כרפס ומרור (אך לא מצה) משלו לנשים, גם לקרובות משפחה שהיו סועדות עמו.
 * בנים ובנות קטנים חייבים במצוות הסדר לפי הבנתם (שוהו גדר 'הגיעו לחינוך') ככל אחת מהכוסות בנפרד, ולכן יש להכין בעבור כל אחד מהם כוסות המכילים רביעית. אין רגילים לחנך קטנים לפני גיל מצוות בהסבה.
 * יש להכין כלי שבור, כדי לטפטף לתוכו. ודי בשבירה כלשהי (אצל הרבי היתה הצלחת נראית שלמה. אבל היתה צלחת מסוג שלא השתמשו בו למאכל).
 * במשך כל זמן הסדר נמצא כוסו של הרבי לימין הקערה.
 קדיש:
 אומרים 'אתקינו' דיום-טוב, וקידוש.
 * מנהגנו בקידוש ובכל כוס של ברכה,

של ההתכופות והרמת הדבר והבאתו לרשותו. הצלחה על-טבעית זו קשורה במיוחד עם חודש ניסן, משום שבחודש זה הנהיג הקב"ה הנהגה ניסית, והוציא את עם ישראל, את כל היהודים, מגלות מצרים, והבטיח שכאשר יהודי יקבל על עצמו החלטות לבצע "יציאת מצרים" עם עצמו ועם סביבתו, מסייע לו הקב"ה למעלה מדרך הטבע, "כימי צאתך מארץ מצרים", שאו היה "המעלץ מארץ מצרים", וכפי שהדבר בא לידי ביטוי בהבטחה: "אדם מקדש עצמו מעט, מקדשין אותו הרבה — מלמעלה".
 הדבר גם רמוז בתורה: "אני אמרתי אלוקים אתם ובני עליון כולכם", הקב"ה אומר לכל בני ישראל (שהאמירה מהווה נתינת כוח), כי העניק לכל אחד ואחת כוחות אלוקיים לרומם את עצמו, ואת כל אשר מסביבו, להיות בדרגת "אלוקים — מלאכים", ו"בני עליון", בניו של הקב"ה. יש רק לרצות!

* * *

ויהי-רצון, שכל אחד ואחת, בתוך כלל ישראל, יתכונן ויחוג את חג המצות זמן חרותנו כפי הראוי ובשלימות, דבר הכולל גם "נטילה" והבאה לידי פועל את הלקחים וההוראות של החג לכל הימים ולכל יום של כל השנה, הן בנוגע אליו ובני ביתו והן בנוגע לסביבתו — על-ידי הצגת דוגמה חיה ועל-ידי דברים היוצאים מן הלב, עד שמקיימים במלוא המידה את "כל דכפין ייתי וייכול, כל דצריך ייתי ויפסח" גם במונח הרוחני, ובכל השנה, שכל אחד ואחת דכפין ודצריך, שחסרה להם שלימות בהנהגה היום-יומית לפי הוראות חג הפסח, מקבלים את העידוד הדרוש והסיוע המלא להשגתה,
 החל בכך שכל אחד ואחת, "בנערינו ובזקנינו", ובמיוחד כל הילדים וכל ילד — יזכו, במונח הפשוט ביותר, לחג כשר ושמת, בגשמיות וברוחניות גם יחד, ולהתכונן לקבל פני משיח צדקנו בגאולה האמיתית והשלימה במהרה בימינו ממש.

בכבוד ובברכה להצלחה בכל האמור,
 ולחג כשר ושמת

מנחם שניאורסאהן

(מכתב כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו ליום הבחיר י"א בניסן ה'תשמ"ג;
 'תורת-מנחם התועדות ה'תשמ"ג, כרך ג, עמ' 1240-1235)

שבחודש זה... הנהגה נסיית: ראה עקידה פ' בא עה"פ החודש ג' (שער לח). הובא ונתבאר באוה"ת בראשית יח, ב ואילך. רד"ה החודש תרנ"ד, תרס"ו, תרע"ח (דפ' החודש). ועוד.
 "יציאת-מצרים" עם עצמו: ראה תניא פמ"ו.
 כימי צאתך מארץ מצרים: מיכה ז, טו. וראה אוה"ת עה"פ.
 המעלץ מארץ מצרים: תהלים פא, יא. וראה שיחת ש"פ ויקרא תשמ"ג.
 בהבטחה: יומא לט, א. וראה המשך תרס"ו עמ' רסה.
 אני... כולכם: תהלים פכו, ו. וראה שמור פל"ב, א, שם, ז. ובמפרשים עה"פ. — להעיר אשר זהו בשירו של יום השלישי (ר"ה לא, רע"א), יום הראשון דחהמ"צ בשנה זו [תשמ"ג].
 "אלוקים — מלאכים": פרש"י עה"פ. תרגום ועוד רבים.
 "בני עליון", בניו: יש לפרש גם ע"ד "בני חורין".
 ועל-ידי דברים היוצאים מן הלב: רדברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב כו' — ספר הישר לר"ת ס"ג, הובא בשל"ה סט, א.

תמונות (וציורי) רבותינו נשיאינו

צורר התייחסויות של הרבי לתמונות פניהם של נשיאי תורת החסידות, החל מהבעל-שם-טוב והרב המגיד ממזריטש, עד לתמונות אביו, הגה"ק רבי לוי-יצחק שניאורסון, שיום הולדתו חל בחי"י ניסן ׀ "כאילו (בעל השמועה) הוא עומד כנגדו"

מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

נפתח את רשימתנו בשני ציטוטים מדברי הרבי בדבר עצם השימוש בציולמי בני-אדם: (א) קטע ממכתבו של הרבי לאישיות תורנית מטויימת (איגרות-קודש, כרך ח"י, עמ' תנה):

האם יש תמונה מהבעש"ט?

בניין התמונה המפורסמת כתמונתו של הבעש"ט, אנו מוצאים מהרבי כמה התייחסויות. כך כתב בכ"ח כסלו תשי"ג (איגרות-קודש, כרך ז, עמ' צז) "הרה"צ והרה"ח ענף עץ אבות וכו' וכו' מוה"ר ברוך שי"י":

קבלתי מכתבו מה' תשרי... עם התמונה המוסגרת בה, ובמה שהאריך בעניין התמונה והשקלא-וטריא אם נכונה היא, הנה התמונה נתפרסמה כבר כמה-פעמים ויש כמה דיעות ופולגות בהנוגע לה, ויעוין בספר 'דמויות גדולי החסידות' (להרב שצונסקי, נדפס בתל-אביב שנת תש"ה עמוד ל"ה) שגם שם נמצאת תמונה זו. ומוחזרה פה התמונה...

אך לפי מה שסיפר פעם אחד המשבקי"ם (שיחות-קודש תשכ"ו עמ' 621), נראה שדעתו האמיתית של הרבי (כפי שביטא אותה במעמד מצומצם יותר), הייתה נחרצת הרבה יותר. הלה סיפר כי פעם הביא לרבי תמונות מהבעש"ט, והרבי אמר שאינו מקבל שזה הבעש"ט משום שכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ אמר שיש קבלה שאין תמונה מהבעל-שם-טוב.

בנוגע לתמונות בני-אדם הנעשה בפוטוגרפא – שראינו רבותינו משתמשים בהם. (ב) בהזדמנות אחרת, עוד קודם הנשיאות, התבטא הרבי בהקשר לבקשת חותנו, כ"ק אדמו"ר הריי"צ, שהחסידים ישגרו לו את תמונותיהם ותמונות בני-בתים (ליקוטי-שיחות, כרך כד, עמ' 417-416):

המכתב פונה אל המקושרים, היינו לאלו הפונים מזמן לזמן בבקשת עצה וברכה בעדם ובעד נשותיהם בניהם ובנותיהם... אולי כוונתו למה מכניסין עניין פוטוגרפא לגבול ליובאוויטש... שלפנים העבירו שוייב [שוהט ובודק] ממשמרתו ובצדק על שלבש קאלאשן [ערדליים], ועתה גם זקני החסידים משתמשים בקאלאשן וגם-כן בצדק... ואיני נכנס בזה כלל בעניין פוטו, הן לדינא הן לפנים משורת-הדין, ורק רצוני לומר שמכל מכירי איני יודע אף אחד שאין אצלו פוטו [=תמונה] שלו או מבני-ביתו וברצון ולא על-ידי כפיית המלכות ורובא דרובא גם בתענוג... נראה גם באנשים כערכינו שלא זה לבד שזה מחוק רגש הידידות או התקשרות אצל מי שנמצא אצלו התמונה, אלא שגם אצל המשלח את התמונה פועל בחתקרות כשזכר שתמונתו נמצאת אצל חברו פלוני...

וכבר נראה כאן הרגש שפעלה... הידיעה אשר

שכה להפריש תרומות ומעשרות מפירות וירקות, או חלה בארץ-ישראל מהמצות – אין תקנה להכשירן לאכילה ביום-טוב.

שכה לטחון את ה'חריין' – ירסקנו בשינוי קצת, כגון שיחזיק את המגדרת כשהיא הפוכה. שכה לצלות את ה'זרוע' – יניחנו מבושל על הקערה, כי למנהגנו שאין אוכלים כלל את ה'זרוע', אסור לצלותו בחג.

שכה לבשל ביצה – יבשל רק את הנחוץ לו לחג (ולא יוסיף עבור חול-המועד, או בחו"ל עבור ליל שני) ובתנאי שיאכלנה היום או למחרת ביום.

שכה להכין חרוסת – יכין בשינוי.

אין לובשים 'קיסל' ל'סדר', וכן אין מקפידים לאיזו מארבע רוחות השמים יהיה מקום מושבו.

סדר כללי – לעולים ולציבור הרחב

* ממכתב הרבי: "נהניתי ממה שכתב אודות עריכת הסדרים בבית-הכנסת, ושלכל קערה היתה מצה שמורה" (וראה דברי הרבי בנדון לרבנים הראשיים, ב'התקשרות' גיליון תקנ"ט ("שואלין ודורשיין-א")).

* את גרי-יום-טוב שמברכים עליו, יש להניח במקום שייראה לעין כל מי שמקדש על היין. סידור הקערה:

[כמה ממנהגינו בקשר ליין, זרוע, ביצה ושאר רכיבי הסדר, וההידורים למנהגנו, פורטו בגיליונות הקודמים של 'התקשרות'. בנוגע לצבע היין: הרבי לקח את היין אצל אלה שהכינו תוצרת בית, ולפעמים היה זה יין לבן].

* הרבי היה מסדר את הקערה מעומד.

* בשעת סידור הקערה, לפני הנחת כל דבר בקערה, אומר הרבי את הכתוב בסידור בעניין זה, ואחר סידור הקערה אומר את כל סימני הסדר יחד, כפי שהם כתובים בהגדה. וכשמגיע זמנו של כל 'סימן', חוזר ואומר 'סימן' זה לפרטיו. כל אמירות אלו היו בלחש.

* צריך להניח קערה ממש (טס או צלחת) תחת המצות.

* בסידור רבנו הזקן איתא שמסדרים [קודם]

לחג-הפסח (כיוון שיו"ט הוא כירידה לגבי שבת, משא"כ להיפך, ראה המשך תרס"ו ס"ע שפז). ומש"כ בזה בשם הרבי בס' פסקי תשובות סי' תמד ע"י ציון 85, צ"ע מקורו. ואולי נפלה שם טעות).

ניתן ללבוש לפנות-ערב בגדים יפים יותר (ראה בזה בשו"ע הב"י תקכ"ט סוס"א, אך לא נעתק בשו"ע אדה"ז שם) לכבוד הפסח (כיוון שנהנים מזה גם בש"ק).

יום ראשון

ט"ו בניסן – חג הפסח

מוציא שבת-קודש:

* הדלקת הנר: אחר צאת-הכוכבים ואחר תפילת ערבית או אמירת "ברוך המבדיל בין קודש לקודש". אחרי ההדלקה מברכות "להדליק נר של יום-טוב" ו"שהחיינו" (בת המתחילה להדליק נש"ק, רצוי שתתחיל ביום-טוב, כי אז תחול ברכתה 'שהחיינו' גם על ההדלקה).

בני הבית מכינים הכול על השולחן וסביבו (חוץ מסידור הקערה), כולל הצעת המושבים להסבה, בשעה שמתפללים ערבית בבית הכנסת (אחר צאת הכוכבים).

טוב להרבות בכלים נאים בליל-פסח, דרך חירות.

ערבית של יום-טוב. בתפילת שמונה-עשרה מוסיפים הבלדה: "ותודיענו" (אם שכה – אינו חוזר. ואם יצטרך לעשות מלאכת יום-טוב לפני ה'סדר', יאמר: 'ברוך המבדיל בין קודש לקודש'). לאחר מכן – הלל שלם בברכה תחילה וסוף (סדר עניית 'הודו' – ראה 'התקשרות' גיליון תק"נ). קדיש התקבל. עלינו. קדיש יתום.

בילי הסדר

מצווה למהר להתחיל את הסדר, בשביל התינוקות שלא יישנו.

מי שגילה בילי הסדר כי שכה להכין מערב שבת מהדברים ד'ה'ן, ינהג כך:

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

שבת-קודש פרשת אחרי

י"ד בניסן, שבת הגדול – ערב פסח

* לפני כניסת השבת יש לבדוק אם אכן בוצעו כל ההכנות הנהוצות בקביעות זו לשבת ולליל-הסדר (שפורטו בגיליון הקודם).

'שבת הגדול' לפי שנעשה בו נס גדול... 'למכה מצרים בככוריהם'. וקבעו נס זה לזיכרון לדורות בשבת שלפני הפסח וקראוהו 'שבת הגדול' מפני שהיתה בו "התחלת הגאולה והניסים".

השמחה בשבת הגדול, וכל ענייניה: ההכנה לפסח כמו לימוד הלכות הפסח, הכנת הילדים ל'ליל הסדר', שידעו את ארבע הקושיות ושאר ענייני הסדר וכו' – צריכים להיות אצל כל אחד ואחת מ'ישראל באופן של גדלות.

תפילת מנחה – כרגיל: הודו, פתח אליהו וכו'. קבלת שבת – כרגיל: מתחילים לכו נרננה, ואומרים 'גם כרינה ובצהלה'.

סעודות השבת: הערב ומחר בבוקר מומלץ לאכול חמץ שאינו מתפורר (כמו פיתות וכדומה). את התבשילים מעבירים מכלי-פסח לכלים חד-פעמיים, ואז אין חשש גם אם יפלו לשם פיזורים. יש האוכלים את הפת במרפסת או בחצר (בליל שבת רצוי שיראו משם את הנרות), ושבים הביתה לאכול את שאר הסעודה, ככלי הפסח (יש להקפיד להתנתק מהפיזורים). את ברכת המזון יש לברך במקום שאכלו פת.

שחרית: השבת משכימים להתפלל (בשנת תשל"ד הרבי נכנס לשחרית בשעה 7:15), ויש להזכיר לשליחי-הציבור, בעל-הקריאה והגבאים שלא להאריך בתפילה. הפטרה: 'וערבה לה' (מלאכי ג, ד-כד).

מעלות השחר אסור מן הדין לאכול מצה. ומנהגנו שלא לאכול היום מכל המינים הנכנסים בחרוסת [לא כולל שקדים, שאינם בחרוסת לפי מנהגנו] ומרוו, וזאת עד אחר ה'כורך' בליל הסדר.

* מותר לאכול חמץ עד סוף שעה רביעית (באזור המרכז: 10:24 שעות קיץ), ויש לנקות ולטאטא הכל, להשליך את הפיזורים לאסלה או להוציאם מחוץ לרשותנו, ואם נשאר חמץ ברשותנו (כולל הנשאר דבוק בכלים או בפח-האשפה אם יש לנו בו חלק) יש לפוגמו כליל על-ידי אקונומיקה או סבון-נוזלי, לפני השעה 11:30 (שעות קיץ).

לאחר ניקוי וכילוי החמץ אומרים "כל חמירא" (השני), ובו מבטלים את כל החמץ, שמצאנו ושלא מצאנו.

מותר לאכול פירות וירקות, בשר ודגים – כל היום. אך משעה עשירית (באזור המרכז 3:58 אחה"צ) ואילך, אסור לאכול מהם כמות המשביעה.

מנחה:

קוראים בתורה בפרשת קדושים. אין אומרים 'צדקתך'.

אחר תפילת מנחה אומרים את ההגדה, מ'עבדים היינו' עד 'לכפר על כל עונותינו'. הרבי נהג לאומרה עם הציבור, בישיבה על מקומו.

אחר-כך – קודם השקיעה – אומרים את סדר קרבן פסח (הרבי אמר זאת בחדרו).

אסור להכין מאומה עבור סדר הפסח לפני צאת השבת (באזור המרכז: 7:54 שעות קיץ) ואמירת 'ברוך המבדיל בין קודש לקודש'.

אין נוהגים לטבול אה"צ במקווה כהכנה

'בעל שם' אחר

ובהזדמנות נוספת: בליל ב' דהג הסוכות תשכ"ו במהלך סעודת החג בבית כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ('המלך במסיבו', כרך א, עמ' קד) סיפר ר' יעקב הכהן כ"ץ שראה בשיקגו כמה תמונות וביניהן של הבעש"ט ושאל אם הן אמיתיות. הרבי השיבו: "התמונה שמייחסים להבעש"ט – היא של בעל-שם אחר שחי ופעל בדייטשלאנד (גרמניה)".

חיוזק נוסף לכך: בחורף תשמ"ב כתב הרה"ת ר' ישראל-מרדכי הלוי קאזאמינסקי שיחי' לרבי שבאנציקלופדיה יודאיקה מייחסים את תמונתו המפורסמת של הבעש"ט לבעל-שם אחר שחי ופעל בלונדון.

על-כך השיב לו הרבי (ליקוטי-שיחות, כרך י"ט, עמ' 531):

כמדומה יש בזה ר"ד [=ראשי-דברים] מרבתינו שאינו הבעש"ט נ"ע – שעל-פי המסורה צריכות להיות י"ג (! – י"ב) יתקוני-דיקנא ניכר בהזקן.

מהמגיד ומאדמו"ר האמצעי - אין

בסעודת חג הסוכות הנ"ל (בשנת תשכ"ו) התבטא הרבי: "מהרב המגיד – גם-כן אין תמונה".

ולגבי רבותינו נשיאי חב"ד התבטא אז:

"מאדמו"ר הזקן והצמח-צדק ישנן התמונות המפורסמות" (וסיים): ומאדמו"ר האמצעי "איז אפילו אין פאנטאזיה אויך ניטא" [=גם בדימיון אין בנמצא]...

איך מקיימים "יהא רואה"?

אריכות הדברים בקשר לתמונות נשיאי חב"ד באה בהתוועדות אור לי' בכסלו, יום גאולת אדמו"ר האמצעי תשד"מ ('התוועדות' תשר"מ, כרך א, עמ' 538):

על-פי האמור לעיל שבכוחו של יהודי להתעלות מעל ומעבר ההגבלות דשינוי הזמן והמקום – מובן שעניין זה מודגש ביותר על-ידי ההתקשרות עם תורתו של בעל הגאולה ועד שלימוד זה הוא בחינת עניין שהזמן גרמא, על-דרך ובדוגמת 'הלכות החג בחג'.

ובזה גופא ישנו עליו מיוחד כאשר הלימוד הוא באופן שמצייר לעצמו כאילו בעל השמועה עומד כנגדו, כמאמר רז"ל "כל האומר שמועה... יהא רואה בעל השמועה כאילו הוא עומד כנגדו"

והרבי המשיך:

ולעיר – אודות דבר פלא בענין ציור בעל השמועה: מכל נשיאי חב"ד – ישנה תמונה שעל-ידה נקל לצייר במחשבה את דמות דיוקנס, החל מתמונתו של אדמו"ר הזקן – כפי שנתפרסם ונדפס על-ידי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (בהיותו עוד מעבר לים) אודות השתלשלות המאורעות שהביאו לגילוי תמונתו של אדמו"ר הזקן, ועל-דרך זה ישנן תמונותיהם של רבותינו נשיאינו שלאחריו, עד לנשיא דורנו – מלבד אדמו"ר האמצעי בעל הגאולה, שממנו לא נשארה תמונה: והנה, מכיוון שישנו הציווי "יהא בעל השמועה כאילו הוא עומד כנגדו" הרי לא ייתכן שבהעדר תמונתו של אדמו"ר האמצעי לא יוכלו, ח"ו, לקיים ציווי זה!

והרבי ביאר זאת על-פי הידוע שעל-ידי לימוד התורה "לוקחים" את הקב"ה כיוון שהכניס את מהותו ועצמותו יתברך בתורה כך גם כאן, העניין של בעל השמועה עומד כנגדו נפעל על-ידי התבוננות בתורתו של הצדיק שהכניס בה את עצמותו ומהותו "וזאת גם ללא תמונתו על-דרך ובדוגמת העניין ד"אותי אתם לוקחים" אף שאין לו גוף ולא דמות הגוף.

אדמו"ר הזקן והצמח-צדק

בקשר למוזכר בשיחת הרבי "החל מתמונתו של אדמו"ר הזקן – כפי שנתפרסם ונדפס על-ידי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (בהיותו עוד מעבר לים) – מעניין לציין שבזיכרונות ר' ישעיהו שר, יליד העיר יקטרניוסלב וחברו של אח הרבי – ר' ישראל-אריה-לייב, שזכה לבקר כמה פעמים בביתם של הורי הרבי, מסופר, שבביקורו בבית הרבי, "הזדקרה לעיני מעל הקיר תמונת דיוקנו של האדמו"ר הראשון ר' שניאור זלמן מליאדי" ("כפר חב"ד" גליון 539). בשיחת שבת פרשת וישב, א' דחנוכה תש"נ אמר הרבי (ספר-השיחות תש"נ, חלק א, עמ' 193 הערה 79):

וכן יש לומר בנוגע לתמונת תואר פני קודשו של אדמו"ר הזקן (שיש אומרים שגם זה היה מטעם הממשלה – וראה בארוכה 'התמים' חוברת חי [שעט, א ואילך]) וכן של הצמח צדק (שיש אומרים שנעשה שלא בידעתו).

ובתוספת פריטים בנוגע לתמונת הצמח צדק בהנחה הבלתי-מוגהת בספר 'תוכן קצר' (תש"ג) עמ' 257:

שכנראה נעשה עלידי צייר (אינו יהודי), בידעתו או שלא בידעתו, ואחר-כך נתפרסם בכמה העתקות.

וממשיך הרבי שם:

ובנוגע להבעש"ט, המגיד, אדמו"ר האמצעי ואדמו"ר מהר"ש – לא נמצא ציור או תמונה (וראה גם שיחת י' כסלו תשד"מ ואין כאן מקומו).

תואר פני הריי"ץ כתואר פני מהר"ש

בשיחת י' בכסלו תשר"מ (הובאה לעיל) הואיל הרבי להוסיף הערה וזה לשונו:

בנוגע לאדמו"ר מהר"ש, שגם ממנו אין תמונה (לפנינו, כי יש אומרים שנמצאה תמונתו אלא מפני סיבה לא נתפרסמה) – יש לומר על-פי הידוע שדמות דיוקנו של כ"ק מו"ח אדמו"ר היתה דומה לדמות דיוקנו של אדמו"ר מהר"ש. וכסיפור הידוע אודות אחד מוקני החסידים שראה עוד את אדמו"ר מהר"ש, שכאשר ראה בפעם הראשונה את תואר פני כ"ק מו"ח אדמו"ר – **נתעלף**, מפני שראה בו את תואר פני אדמו"ר מהר"ש! ולכן, בנוגע לאדמו"ר מהר"ש – יכול להיות העניין ד"כאילו בעל השמועה עומד כנגדו" (בכללות על-כ"פנים) בנוגע לדמות דיוקנו בפשטות.

תמונה חד-פעמית ברצון הרבי הרש"ב

לתמונת אדמו"ר מוהרש"ב הייתה התייחסות בהתווערות שבת-קודש פרשת וישב, א' דחנוכה תש"ג ('התוועדות' תש"ג, כרך ב, עמ' 50). לאחר שהרבי הזכיר את הנהגת כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע בליל ניטל אמר:

מהנהגת אדמו"ר (הרשי"ם) נ"ע ניתוסף עוד עניין. על-ידי עצם הידיעה בהנהגת אדמו"ר נ"ע בזמן

'ניתל' – יכול לנצל הזמן, כדי לצייר לעצמו את דמות פני קודשו של הרבי נ"ע (עלידי התמונה שישנה ממנו, ועל-אחת-כמה-יכמה אלו שזכו בעצמם לראותו), על-דרך והיו עיניך רואות את מוריך, המייסד של ישיבת תומכי-תמימים – שזה בלבד (תואר פני קודשו) מוסיף בהבה ויראה וכו' – וכפי שנהג, על מנת ללכת בדרכיו ואורחותיו אשר הורנו.

ובהערה 67 שם:

על-פי המבואר בפנים יש לומר הטעם (א) שאדמו"ר נ"ע כל ימיו הקפיד עד קצה האחרון ולא הרשה שיעשו תמונה ממנו. (ב) ולאידך – כשבסוף ימיו ברוסטוב הוצרך לסנוע משם, היו זקוקים לתעודה מטעם הממשלה ('פאספארט') שתאפשר הנסיעה, ואז עשו תמונה – **ברצון**.

תמונה אחרת בניגוד לרצונו

על התמונה שנעשתה שלא ברצונו סיפר הרבי מחודש תשרי תש"ל ('המלך במסיבו' כרך ב' ע' רסה) בהתייחס לטעם שתיקנו בדורות האחרונים שכאשר חל יום-טוב של ראש-השנה בשבת הולכים ל"תשליך" ביום השני והסביר שזהו בגלל שראו בפועל שמטללים ונוצר מכשול וכו'. בתוך כך אמר הרבי:

ועניין זה קשור בימעה רבי בתקופת כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע אשר כמה וכמה שנים נהג "לילך אל הנהר... מחוץ לעיר" בראש-השנה כשחל בחול, יחד עם כל הקהל באופן ד"ברוב עם הדרת מלך".

בשנה מסויימת הבחין במישהו שהחזיק מכונית פוטוגרפיה [מצלמה] ורצה להנציח את תואר פני קודשו, ולשנה הבאה הפסיק ללכת לתשליך באופן האמור (ומסתמא סידרו משהו בחצרו או שערך תשליך באופן אחר), וזאת, משום שהדבר כבר לא היה בגדר חשש גרידא וכיצא בזה – כי אם לאחר שאירע כניל – כדי להסיר מכשול וקל-להבין.

בהקשר זה יש לציין, כי הרבנית הצדקנית מרת חיה-מושקא ע"ה, התבטאה כמה פעמים לגבי תמונתו המפורסמת של הרבי הרש"ב נ"ע, שהיא אינה משקפת את מראה פני קודשו האמיתיים. בשנת תשמ"ו צייר הצייר החסיד

הרב נחום-יצחק שי' קפלן את כ"ק אדמו"ר מהורש"ב בשטריימל על ראשו וזכה לתיקוניה של הרבנית ע"ה ותקנם לשיבועת רצונה (כפר חב"ד' גיליון מס' 322 עמ' 33).

סגולה לשקט נפשי ולחזיק הקשר

התבטאויותיו של כ"ק אדמו"ר נשיא-דורנו על ציור פני חותנו כ"ק אדמו"ר מהור"צ רבות הן. נצטט שתי תשובות ('מאוצר המלך' עמ' 4) – אחת משנת תשי"א, לאב שכתב שבתו בוכה בלילה באופן בלתי רגיל והרבי השיב לו:

יבדוק את כל המזוזות שבביתו, גם יניח אצל מטתה קודם שהולכת לישון תמונת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ. – גם איזה לילות אחר שתתחיל שוב לישון בטוב.

וכן תשובה מפורסמת:

תסתכל בתמונתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר בעת שמרגישה חלישות רצונה הטוב ותזכור אשר גם הוא בחיותו רועה אמיתי של ישראל, מסתכל בה בשעה זו. ויועיל להנייל.

"ודמעות זלגו מעיניו הקדושות"

בראיון שהתפרסם ב'כפר חב"ד' סיפר הרב אליעזר-יהושע שיחי' זקליקובסקי (עורך 'מקדש ישראל'):

"הרה"ח ר' משה גרונר ז"ל, שהירבה להתעסק באיסוף תמונות של הרבי הריי"צ ושל הרבי, סיפר לי שכל אימת שהיה מוצא תמונה חדשה של הרבי הריי"צ, היה מביא אותה לרבי, וכשראה את ההתעניינות הגדולה של הרבי בכל תמונה, עשה מאיסוף תמונות האלו מבצע שלם. כששמע, לדוגמה, שביקורו של אדמו"ר הריי"צ בבוסטון בשנת תר"צ סוקר בעיתונות המקומית, נסע לבוסטון, חיפש בארכיוני העיתונים תמונות של הרבי הריי"צ. הכין מהן העתקים והביא אותן לרבי, הוא הוסיף וסיפר לי כי כל אימת שהביא לרבי תמונה של הרבי הריי"צ. פניו של הרבי היו מרצינות ואז היה שואל ממתית התמונה והיכן צולמה, ואחר כך

"על יחסו הרגשי והמיוחד של הרבי לתמונות אלה יעיד גם הסיפור הבא: כשהביא ר' משה גרונר לרבי תמונה מהלוויית הרבי הריי"צ, הרבי קם, הרכיב משקפיים, התקרב לחלון, הביט בריכוז רב בתמונה ודמעות זלגו מעיניו הק'. ואחר-כך שאל אם יש תמונות נוספות מההלוויה. ר' משה השיב שיחפש, ופתאום הרבי שאל אם יש תמונה שמראה כיצד מורידים את הארון לקבר".

תמונת אבי הרבי

כידוע, כשהגיעה תמונה (מטושטשת למדי, בגודל של תמונת פספורט) של הגה"ק המקובל רבי לוי-יצחק שניאורסון, הרבי הגיב על-כך בהשתאות: "אאז ל"?" [=אדוני אבי זכרונו לברכה?]. בספר 'יומן השליחות המיוחדת' שהטיל הרבי על אגו"ח בחבר-העמים, להשיב למקומם את ספריית הרבי הקודם – מספר הרב שלום-דובער לויין (יום א, אסרו חג הפסח): "התמונה (של רבי לוי-יצחק) והעתקיה התקבלו בהצלחה, ואתמול בלילה שלחנו את המקור לרבי. במכתב המצורף כתבנו (אני והרב יוסף-יצחק אהרונב) בין השאר: 'מצו"ב תמונה המקורית של אבי אדמו"ר שליט"א, שנלקחה משתי פוזות (=זוויות צילום) בעת מאסרו בשנת תרצ"ט. תקוותנו חזקה שגם שאר המסמכים של ארכיון המאסר ייגאלו בקרוב".

בחודש אלול התנש"א גאלו חברי המשלחת את תיק המאסר בשלמותו ושניים מחברי אגו"ח (הרב אהרונב והרב ברוך-שלמה קונין) מסרוהו לידי הרבי. השניים המתינו לרבי בגן עדן התחתון והרבי סימן להם להיכנס לתוך חדרו הקדוש ושם קיבלו מידיהם. להעיר שגם על תמונה זו (אף שבה נראה אבי הרבי ברור וטוב יותר), התבטא הרבי ואמר: "קוקט אויס ניט געזונט" (=נראה לא בקו הבריאות).